

Ödeshögs kommun
Kommunstyrelsen
599 80 Ödeshög

Framtid Ödeshögs kommun, översiktsplan 2010-2030

Rubricerat förslag har insänts till Länsstyrelsen för samråd enligt PBL 4:3. Handlingarna utgörs av planförslag, plankarta, miljökonsekvensbeskrivning samt redovisning av planeringsförutsättningarna.

Översiktsplanens syfte är att redovisa de allmänna intressena och de miljö- och riskfaktorer som bör beaktas vid beslut om användning av mark- och vattenområden, att ange grunddragen i den avsedda användningen av mark och vattenområden, att ange kommunens syn på hur den bebyggda miljön ska utvecklas och bevaras samt att ange hur kommunen avser att tillgodose riksintressen och iaktta gällande miljö kvalitetsnormer. Den geografiska avgränsningen är att hela kommunen omfattas av planen.

En översiktsplan ska enligt 1 kap 3§ plan- och bygglagen ge vägledning om användning av mark och vatten samt om hur den byggda miljön ska utvecklas och bevaras. Härutöver preciseras innehållskraven närmare i 4 kap 1§ där det också framgår att planens innebörd och konsekvenser ska kunna utläsas utan svårighet.

Enligt 4 kap 5 § PBL ska Länsstyrelsen under samrådet särskilt:

1. ta till vara och samordna statens intressen,
2. tillhandahålla underlag för kommunens bedömningar och ge råd i fråga om sådana allmänna intressen enligt 2 kap. som bör beaktas vid beslut om användningen av mark- och vattenområden,
3. verka för att riksintressen enligt 3 och 4 kap. *miljöbalken* tillgodoses, att miljö kvalitetsnormer enligt 5 kap. *miljöbalken* följs och att redovisningen av områden för landsbygdsutveckling i strandnära lägen är förenlig med 7 kap. 18 e § första stycket *miljöbalken*, och
4. verka för att sådana frågor om användningen av mark- och vattenområden som angår två eller flera kommuner samordnas på ett lämpligt sätt. Lag (2009:530).

LÄNSSTYRELSENS SYNPUNKTER

Allmänt och övergripande

Länsstyrelsen ser mycket positivt på att en ny heltäckande översiktsplan tas fram för Ödeshögs kommun. Länsstyrelsen anser att förslaget har en god ansats men att det behöver bearbetas för att översiktsplanen ska kunna ge vägledning om användningen av mark och vatten samt att den ska uppfylla innehållskraven enligt 4 kap 1 § plan och

bygglagen. Länsstyrelsen anser bland annat att det kvarstår en del vad gäller redovisningar av hur förekommande riksintressen har beskrivits och beaktats. *För att Länsstyrelsen slutgiltigt ska kunna ta ställning till översiktplanen behöver föreslagna områden för bebyggelseutvecklingen, som berör förekommande riksintressen, preciseras vad gäller den nya bebyggelsens omfattning samt hur bebyggelsen kan tillkomma utan att påtagligt skada riksintressena.*

Den kommunövergripande översiktplanen presenteras i 5 olika delar; planförslag (beskrivning) med tillhörande plankarta, planeringsförutsättningar med tillhörande karta, miljökonsekvensbeskrivning. Uppdelningen gör materialet lättöverskådligt men för den framtida tillämpningen av planen är det viktigt att skillnaden mellan de olika delarna blir mer distinkt, vilket därför kan behöva ses över.

Redovisningen av planeringsförutsättningarna är ambitiös, fokus ligger på att redovisa naturvårdens och kulturmiljövårdens förutsättningar. Länsstyrelsen anser att det är önskvärt att fler områden som till exempel vatten- och riskaspekter beskrivs mer ingående.

Fokus i översiktplanen ligger på att redovisa utvecklingsområde för bebyggelse. Ur markhushållningssynpunkt och hållbar utveckling är det positivt att planen föreslår förtätning och utveckling av befintliga tätorter. Planen föreslår även ny bebyggelse i mer perifera lägen. Länsstyrelsen anser att skälen för planens utformning behöver tydliggöras. Det är viktigt att de förslag som ges i översiktplanens ställs i relation till vad som är en rimlig utveckling i kommunen under den tidsperiod som översiktplanen omfattar. Som planförslaget nu är utformat är det till exempel svårt att utläsa den föreslagna bebyggelseutvecklingens omfattning. Länsstyrelsen saknar i sammanhanget en redogörelse för kommunens befolkningsstruktur och befolkningsutveckling m.m. vilket utgör ett viktigt underlag för bedömning av behovet av framtida ny bebyggelse.

Med tanke på kommunens förutsättningar anser Länsstyrelsen vidare att större vikt bör läggas på utvecklingsfrågor för kommunen som berör turism och friluftsliv samt natur- och kulturvården. Inom kommunen finns flera områden av stor regional och nationell betydelse. Speciellt viktiga områden är Tåkern, Omberg, Vättern och det omgivande landskapet inklusive Hålaveden. Länsstyrelsen anser att det finns en stor potential i dessa områden och att de bör ses som strategiska utvecklingsresurser. Ett medvetet arbete med säkerställande och utveckling av dessa områden kan bidra till en attraktivitet som gynnar besöksnäringen och inflyttning till kommunen. Det pågår vidare flera projekt med bäring på detta, ett exempel är omvandlingen av befintlig riksväg 50 till en turistväg i samband med att riksvägen flyttas till stråket Mjölby Motala. Ett projekt som kan ge kommunen chans till många synergieffekter men som samtidigt ställer krav på viss planberedskap.

Kartorna som hör till planförslaget bör ses över beträffande utformning och innehåll. Kartorna som redovisar planeringsförutsättningar innehåller mycket detaljerad information som kan vara svår att utläsa när flera intressen överlappar varandra. Färgval, rastering och rangordning behöver ses över för att kartorna ska bli så läsbara som möjligt. Det är speciellt viktigt att förekommande riksintressen framgår på ett tydligt sätt. Plankartans (del 2) redovisning behöver kompletteras med förekommande riksintressen.

Även intentionerna för vindkraftsutbyggnad i kommunen bör framgå av plankartan alternativt att det finns en hänvisning till planbeskrivningen.

Områden som är utpekade för bebyggelseutveckling omfattar relativt stora områden. Redovisningen på plankartan är, med tanke på de intressekonflikter och riktlinjer som presenteras i textdelen, missvisande. Betydligt mindre områden än vad som redovisas på plankartan kommer i realiteten att vara aktuella för ny bebyggelse. Länsstyrelsen anser att plankartan därför behöver justeras så att den bättre speglar i vilken omfattning ny bebyggelse kan komma till stånd.

Översiktplanen behöver bearbetas för att den ska kunna utgöra ett bra stöd vid efterföljande beslut, generellt behöver riktlinjer för detaljplanering och bygglov preciseras. Översiktplanen behöver bland annat tydliggöra i vilken omfattning ny bebyggelse kan tillkomma och var den ska lokaliseras, speciellt viktigt är detta i områden med flera motstående intressen.

Slutligen är det önskvärt att ett särskilt avsnitt tillförs med kommunens strategier för att genomföra och förverkliga planen.

Länsstyrelsen vill uppmuntra kommunen till att bevaka den pågående lagreformen för en *ny plan- och bygglag*. Enligt lagförslaget ska den nya lagen träda i kraft den 2 maj 2011. Förslaget innebär relativt omfattande förändringar av nuvarande plan- och bygglag, men de grundläggande syftena med lagen föreslås ligga kvar. I förslaget föreslås bland annat översiktplanen få en tydligare strategisk funktion. Lagförändringen bör därför, i den mån det är möjligt, beaktas i arbetet framöver.

Riksintresse

Av 4 kap 1 § plan- och bygglagen ska kommunen redovisa respektive riksintresse samt hur kommunen avser att tillgodose dessa. Länsstyrelsen anser att kommunens redovisningar behöver kompletteras och bearbetas, se vidare nedan.

Förekommande riskintressen ska redovisas på markanvändningskartan (del 2).

Kulturmiljövård

Länsstyrelsens anser att syftet med riksintresset Omberg - Tåkernområdet [KE1-7] måste beskrivas på ett mer uttömmande sätt liksom hur dess värden ska beaktas. Det saknas tydliga riktlinjer för hur framtida exploateringen kan ske och i vilken omfattning ny bebyggelse kan komma till stånd med hänsyn till de kulturhistoriska värdena inom riksintresset. För beskrivning av riksintresset i stort samt utvalda miljöer inom riksintresset se vidare bilaga 1.

Länsstyrelsen vill lämna följande synpunkter kring föreslagna utvecklingsområden för bebyggelse inom riksintresset Omberg - Tåkernområdet [KE1-7], synpunkter som är viktiga att beakta för att påtaglig skada på riksintresset ska undvikas.

Komplettering med ny bostadsbebyggelse inom riksintresset ska ske mycket varsamt. Till grund för exploatering ska platsens specifika förutsättningar utnyttjas. Det gäller exempelvis anpassning till den befintliga och historiska bebyggelsestrukturen, byggnadens

placering inom tomtområdet, förhållandet till äldre vägnät, taklutning, fasadmateriel och anpassning till topografi och grönstrukturer. Nya hus som är anpassade till kulturmiljön, byggda enligt lokal byggnadstradition, men med en modern identitet kan komplettera kulturmiljön och kan komma till stånd utan att riksintresset påtagligt skadas. Exempelvis kan större bebyggelseanläggningar, okänsligt placerad bebyggelse eller avvikande byggnadshöjder påtagligt skada riksintresset.

Heda kyrkby och Svandals är två kulturhistoriskt värdefulla miljöer som utgör viktiga inslag i riksintresset. Generellt är det viktigt att komplettering av bebyggelse sker med stor varsamhet och att ny bebyggelse anpassas till kulturmiljöns karaktärsdrag (se bilaga 1), det gäller såväl placering samt exteriör utformning. Komplettering av bostadshus i direkt anslutning till kyrkomiljöerna ska undvikas.

Miljön kring kyrkan och Rökstenen ska undantas från exploatering. Det bör även övervägas hur verksamhetsområdet i västra delen av *Hälja* ska utvecklas mer, med hänsyn till upplevelsevärdena in till kulturmiljön och turistcentrat i Rök.

I det område norr om *Hästbolmen* som förslås som utvecklingsområde finns en stor sammanhängande lagskyddad fornlämning RAÄ Västra Tollstad 236. Fornlämningen utgörs av ett grav- och boplatsoområde, ca 200-270x170-215 (VNV-ÖSÖ), bestående av ca 400 fornlämningar. Dessa utgörs av ca 10 flatmarksgravar och ca 390 boplatslämningar i form av härdar, kokgropar, stolphål, gropar, rännor, mörkfärgningar samt kulturlager.

Naturvård och friluftsliv

Förekommande Natura 2000-områden, riksintresse naturvård, riksintresse friluftsliv, riksintressen enligt 4 kap miljöbalken är korrekt angivna i text och på kartor. För tydlighetens skull bör Natura 2000-områdena och naturreservaten även anges med namn.

Utvecklingsplanerna för bebyggelse i Heda bedöms inte direkt påverka Heda-Uttersbergs betesmark (riksintresse naturvård + Natura 2000-område), men indirekt påverkan behöver utredas vid en framtida utbyggnad av Heda.

Bebyggelseutveckling vid Vätternstranden

Vätternbranterna med omgivande landskap utgör ett av Östergötlands mest värdefulla områden ur natur- kultur- och friluftssynpunkt. Strandsträcka, söder om Ödeshög till länsgränsen, omfattas bland annat av riksintresse enligt 4 kap miljöbalken, riksintresse för naturvården, strandskydd, ett flertal Natura 2000-områden, vilket också framgår av planförslaget. Området har synnerligen höga värden knutna till både odlingslandskap och skog. Här finns en mycket stor andel värdefulla ängs- och betesmarker och ädellövskogsmiljöer. Utmärkande är också den stora variationen av naturtyper. Området har totalt sett mycket höga landskapsvärden och är känsligt för ingrepp och störningar som kan skada de funktionella ekologiska och rekreativa sambanden i landskapet. Upplevelsevärdena längs Vätternstranden är starkt kopplad till den idag begränsade exploateringen, landskapets ålderdomliga karaktär med kulturhistoriskt värdefull bebyggelse, äldre vägnät, fornlämningar och höga naturvärden.

Länsstyrelsens uppfattning är att en varsam komplettering av enstaka bostadshus längs Vätternstranden kan ske på lång sikt utan att värdena påtagligt skadas. Nya verksamheter

som stärker friluftslivet/turismen kan också vara möjligt i delar av området liksom bostadsbebyggelse som stärker de lokala värdena med tanke på skötsel behov m.m. Detta gäller under förutsättning att det ställs mycket höga krav på placering, utformning och anpassning till befintlig topografi och natur-, friluftsvärden och kulturvärden.

I planförslaget är områdena som pekats ut för bebyggelseutveckling väldigt grovt avgränsade. De omfattar mark som i realiteten inte är möjlig att bebygga med hänsyn till förekommande natur-, kultur- och friluftsvärden. Länsstyrelsen anser att planförslaget måste bearbetas för att bättre spegla i vilken omfattning ny bebyggelse kan komma till stånd. Tydligare anvisningar för omfattning, placering och anpassning av ny bebyggelse är också en förutsättning för att planförslaget ska kunna godtas.

Områdena redovisas dessutom på olika sätt på plankartan och i beskrivningen, i planbeskrivningen följer gränserna i högre grad fastighetsgränserna. Detta gör planförslaget otydligt. Länsstyrelsen vill i sammanhanget understryka att översiktplanen i första hand ska väga allmänna intressen mot varandra och ur den sammanvägda bedömningen peka ut lämpliga områden för bebyggelseutveckling. Översiktplanen ska inte, som i fallet längs med Vätternstranden, väga in enskildas markägares intressen.

Länsstyrelsens bedömning är att följande fastigheter kräver extra stor hänsyn och att de får anses som svåra att exploatera utan att riskera att påtaglig skada på riksintressena uppstår; Sväm 1:1, Sväm 7:8, Sväm 6:3, Skrädeberg 1:3, Sunneryd 1:2 och 1:5, Hårstorp 1:6 och 1:4, Porsarp 1:2, Lilla krokek 1:3, Stava 1:6, Kråkeryd S:2 samt Ödeshögs Äng 2:1. Vidare anser länsstyrelsen att områdena faller under 5 kap 1 § plan och bygglagen och att det därmed ska vara ett villkor att pröva de framtida exploateringarna genom detaljplan.

Länsstyrelsen har tagit fram ett fördjupat planeringsunderlag för Vätternstranden "Sammanställning av natur-, kultur- och friluftsvärden längs med Vätternstranden i Ödeshögs kommun" vari områdets värden och lämpligt hänsynstagande beskrivs. För ytterligare information om Vätternstranden hänvisas till det materialet.

Yrkesfisket

Vad gäller riksintresset för yrkesfisket kan tilläggas att signalkräftan är idag den viktigaste fångstarten.

Vindbruk

Länsstyrelsens bedömning är att de ställningstaganden som gjorts i översiktplanen kring riksintresse vindbruk är acceptabla. Det vill säga att framtida vindkraftsetableringar kan komma till stånd i området under förutsättning att lämplig hänsyn tas till förekommande naturvärden. Området berör ett område av riksintresse för naturvärden (Sättras myrmarker) vilket utgörs av ett antal odikade våtmarker i ett stort sammanhängande skogsområde. Fiskgjuse häckar i området och även tjäder förekommer.

Kommunikationer

Väg

E4 och riksväg 50 utgör riksintresse för kommunikationer enligt 3 kap 8§ miljöbalken vilket behöver framgå av planhandlingarna. Det är även viktigt att kommunens avsikter

för att tillgodose riksintressena redovisas i översiktsplanen. Riksväg 50 kommer så småningom att flyttas till ett nytt läge längs riksväg 32 mellan Mjölby och Motala.

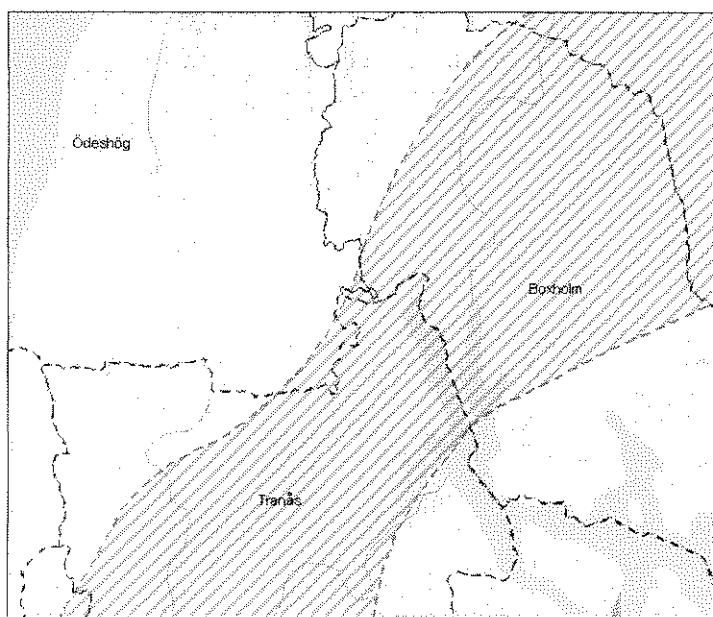
Tätorten Ödeshög kommer enligt översiktsplanen att utvecklas med verksamheter österut längs väg E4. Riksintresset ger möjligheter för logistikverksamhet men ställer samtidigt krav på att ny verksamhet anpassas till riksintresset så att riksintresset ej påverkas negativt.

I riksintresse begreppet ingår att de mark- och vattenområden som berörs av utpekat vägnät skall skyddas mot åtgärder som påtagligt försvårar tillkomsten av eller utnyttjande av en väganläggning. Det innebär att vägens funktioner skall skyddas avseende; god transportkvalitet och god närbarhet till andra regioner, god tillgänglighet för samtliga trafikanter som färdas både längs vägen och tvärs vägen, vilket bl.a. innefattar att undvika lokaliseringar som innebär att vägen ger ökade barriäreffekter, god trafiksäkerhet, god hälsa och miljö samt skydd av stads- och landskapsbild och möjlighet att eftersträva en estetisk utformning.

Trafikfrågorna kommenteras ytterligare i Trafikverkets yttrande, vilket bifogas.

Järnväg

Planering för Götalandsbanan pågår för sträckan Linköping-Borås. Trafikverket har beslutat att förstudien för sträckan Linköping – Borås kan drivas vidare i en järnvägsutredning. Förstudiens utredningsområde har beslutats och avgränsats enligt beslutskartan, se kartan nedna. Den beslutade korridoren berör en liten del av Ödeshög kommuns sydöstra del vilket bör framgå av planhandlingarna.

Beslutad korridor för Götalandsbanan.

Hälsa och säkerhet

Förorenade områden

Länsstyrelsen ser positivt på att förorenade områden omnämns som en viktig planeringsförutsättning som behöver iaktas när det gäller utvecklingen av Ödeshög och Hästholmen. Det saknas dock ett sammanfattande resonemang om hur situationen ser ut med förorenade områden i kommunen som helhet. Likaså saknas det en strategi för hur förorenade områden ska hanteras i samband med efterföljande planläggning.

Länsstyrelsen anser att planförslaget behöver kompletteras med en översiktlig beskrivning av situationen med förorenade områden i kommunen samt riktlinjer för hur förorenade områden ska hanteras i efterföljande beslut som detaljplanering m.m.

Buller

Vägtrafikbuller är en viktig fråga vid planering av nya bostäder. I Ödeshög föreslås förtätning i anslutning till riksväg 50 och E4, vid en framtida planering av dessa områden är det viktigt att säkerställa att riktvärdena för buller klaras. Länsstyrelsen vill upplysa om att bullerinventeringar har utförts gällande det statliga vägnätet vilket utgör ett viktigt planeringsunderlag.

Riskaspekter

Länsstyrelsen anser att en översiktlig beskrivning av förekommande riskfaktorer, vilken ska grundas på kommunens riskanalys och handlingsprogram enligt lagen om skydd mot olyckor, behöver inarbetas i översiktsplanen. Riskanalysen- och handlingsprogrammet utgör ett viktigt underlag för den fortsatta planeringen i Ödeshög.

Det saknas en redovisning av naturrisker som översvämning, ras-, skred- och erosion. Konsekvenserna av ökade nederbörds mängder till följd av klimatförändringar och dess påverkan på till exempel vatten och avlopp finns inte heller beskrivna. Planhandlingarna behöver kompletteras med en översiktlig bedömning av ovanstående frågor inklusive eventuella åtgärdsbehov.

Mellankommunal samordning

Länsstyrelsens uppfattning är att det är fler frågor än vindkraft som bör samordnas med angränsande kommuner. Mellankommunala intressen som är lämpliga att lyfta fram i översiktplanen är till exempel kollektivtrafik, gränsöverskridande riksintressen med mera. En samordning av bevarandeinsatser utmed Vätterstanden och kring Tåkern-Omberg är av stor mellankommunal betydelse.

Miljö kvalitetsnormer

Att miljö kvalitetsnormer gäller för vissa fisk- och musselvatten (SFS 2001:554), föroreningar i utomhusluft (förordning 2001:554), omgivningsbuller (SFS 2004:675) samt för yt- och grundvatten framgår av planen. Länsstyrelsen anser att kommunens avsikter för att iaktta gällande miljö kvalitetsnormer (främst miljö kvalitetsnormerna för vatten) på ett tydligare sätt behöver inarbetas som ställningstaganden i översiktsplanen.

Strandskydd

Av översiktplanen ska det enligt 4 kap 1 § plan och bygglagen framgå sådana områden för landsbygdsutveckling i strandnära lägen som avses i 7 kap. 18 e § första stycket miljöbalken. Avsikten med LIS-områden är att de ska bidra till landsbygdens utveckling genom sysselsättning och/eller förstärkt underlag för service. Behovet av landsbygdsutveckling ska också vägas mot inverkan på strandskyddets syften. Om behovet av landsbygdsutveckling kan tillgodoses inom flera olika områden ska de områden väjas där inverkan på strandskyddet bedöms blir som minst. I 7 kap 18 e § framgår de grundläggande kriterier som ska vara uppfyllda för att ett LIS område ska kunna pekas ut:

1. är lämpligt för utvecklingen av landsbygden
2. är av ett sådant slag och har en så begränsad omfattning att strandskyddets syften fortfarande tillgodoses långsiktigt
3. endast har en liten betydelse för att tillgodose strandskyddets syften i eller i närheten av tätorter och vid Vättern

I förslaget till översiktplan redovisas flera utvecklingsområde för bebyggelse som ligger i anslutning till kommunens sjöar (Vättern, Visjön, Svarten, Vagnsjön, Bonderydssjön). Länsstyrelsen tolkar, utifrån hur de är redovisade, inte dessa områden som LIS-områden. Länsstyrelsen saknar tillräckliga underlag och motiveringar för utpekandet av dessa som LIS-områden. Motivering till varför just dessa områden har pekats ut och i vilket avseende de är de lämpligaste LIS-områdena saknas. Det saknas också en tydlig avvägning mot inverkan på strandskyddets syften.

Planhandlingarna behöver generellt förtydligas kring vad strandskyddslagstiftningen enligt 7 kap miljöbalken innebär. För att det ska vara möjligt att uppföra nya byggnader m.m. inom strandskyddat område krävs att det finns särskilda skäl enligt 7kap 18 c § kap miljöbalken och att strandskyddets syften inte påverkas negativt.

Strandskyddet syftar till att långsiktigt

1. trygga förutsättningarna för allemansrättslig tillgång till strandområden, och
2. bevara goda livsvillkor för djur- och växtlivet på land och i vatten.

ÖVRIGA ALLMÄNNA INTRESSEN

Vatten

Planering för skydd och nyttjande av vatten blir en allt viktigare fråga för den fysiska planeringen, inte minst genom EU:s ramdirektiv för vatten. Direktivet syftar till att skydda vattentillgångarna som en samhällsresurs och lyfter fram behovet att se helheten i vattensystemet oavsett nyttjande eller administrativa gränser. I MKB:n finns ett informativt avsnitt om vattendirektivet och ett kortfattat avsnitt om vatten finns redovisat i delen planeringsförutsättningar. Länsstyrelsen ser det som önskvärt att frågor kring vattenanvändning och vattenhushållning utvecklas i översiktplanen. Kommunens mål och ställningstagande för olika slags vatten behöver tydliggöras, det är också viktigt att eventuella intressekonflikter identifieras.

Länsstyrelsen vill också uppmärksamma att arbete pågår med att fastställa ett vattenskyddsområde för Vättern som är vattentäkt för Ödeshögs samhälle, Hästholmen, Heda, Stora Åby, Syllestorp samt Rök/Hejla.

Jord- och skogsbruk

Länsstyrelsen ser det som positivt att planförslaget redovisar att värdefull jordbruksmark så långt det är möjligt ska användas för jordbruksnäringen samt att odlingslandskapets natur- och kulturvärden så långt som möjligt ska bevaras. Riktlinjerna kan vara till god hjälp för att hushålla med kommunens jordbruksmark som till stor del hör till den mest värdefulla i Sverige. Samtidigt kan ny bebyggelse tillåtas som på olika sätt kan stödja de agrara verksamheterna (t.ex. generationsboende, verksamheter och hästhållning).

Länsstyrelsen anser att man inför planläggning av ny bostadsbebyggelse bör kartlägga vilken djurhållning som finns i närheten så att inte nya bostadstomter hamnar för nära djurstallar eller beteshagar.

Diversifierade verksamheter

Till begreppet jord- och skogsbruk hör även diversifierade verksamheter som t.ex. olika former av turismtjänster där man erbjuder rekreation och upplevelser. I planen bör även hänsyn till jord- och skogsbrukets diversifierade verksamheter omnämnas, inte minst vid vindkraftsetablering är detta en viktig aspekt att väga in. *Planförutsättningarnas* kapitel *Areella Näringar* bör även omfatta en beskrivning av diversifierade verksamheter som kan vara viktig källa till inkomster och sysselsättning.

Hålavedens odlingslandskap med sina höga natur- och kulturvärden knutna till jordbruksnäringen är i sammanhanget viktigt att lyfta fram. Landskapets karaktär här erbjuder stora möjligheter till inkomster och sysselsättning inom diversifierade verksamheter kopplade till jord och skogsbruk.

Trafik/kommunikationer

Kollektivtrafik samt gång – och cykeltrafik är som nämns i planen en mycket viktig fråga, inte minst för att nå en hållbar utveckling. Det vore en extra styrka om översiktsplanen även beskriver hur dessa frågor ska säkerställas vid all ny planläggning.

Etablering av externhandel som föreslås i planförslaget kan innebära ökade bilresor och därmed en ökad belastning på befintliga trafiksystem. Det är viktigt att se över helheten inklusive trafiklösningar, möjlighet för gång- och cykeltrafik m.m. innan man öppnar upp för externhandel.

Trafikfrågorna kommenteras ytterligare i Trafikverkets yttrande, vilket bifogas.

Sociala aspekter

Länsstyrelsen anser att sociala aspekter såsom jämställdhets-, folkhälso- och barnperspektivet behöver lyftas fram på ett tydligare sätt i planen. Det är viktigt att planen får en bred förankring. Det kan till exempel krävas speciella insatser för att barn ska få en aktiv roll i den fysiska planeringen.

Vidare behöver situationen för särskilda grupper såsom funktionshindrade och äldre beskrivas mer ingående. Av planen bör det framgå hur kommunen i sin planering avser att tillgodose behovet av insatser för dessa grupper. Behoven för äldre har kortfattat påtalats i Hästholmen.

Totalförvaret

Försvarsmakten har i yttrande över planförslaget meddelat att man inte har något att erinra.

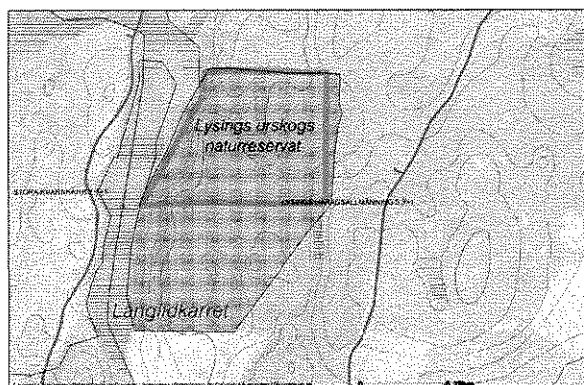
Naturvård och friluftsliv

Rödlistade arter

Vad gäller angivelser av rödlistade arter presenteras endast information om fynd i Vätternbranterna. För att undvika missförstånd kan det vara lämpligt att ta bort denna information från kartorna (eftersom det även förekommer rödlistade arter i andra delar av kommunen). Beskrivningen av rödlistade arter bör med fördel däremot vara kvar, dock bör noteras att det från 2010 gäller en ny rödlista. I och med detta har ett par hotkategorier bytt namn (Missgynnad => Nära hotad, Försvunnen => Nationellt utdöd) och justeringar i arturval har gjorts, se vidare <http://www.artdata.slu.se/rodlita/default.asp>.

Naturreservat

Länsstyrelsen vill upplysa om att Lysings urskogs naturreservat har utvidgats, se kartan nedan för nuvarande utbredning.

Lysings urskogs naturreservat.

Kulturmiljövård

Länsstyrelsen anser att beskrivningen om kulturhistoriska miljöer kan nyanseras och kompletteras. Inom kommunen finns en stor mängd fornlämningsmiljöer och kulturhistoriskt värdefull bebyggelse som är viktig att uppmärksamma i bevarandearbetet. Översiktplanen bör kompletteras med precisering av kommunens ambition för säkerställande av dessa miljöer, till exempel genom rekommendationer om skydd i detaljplaner.

I samband med planläggning och exploateringsåtgärder är det viktigt att arkeologiska utredningar mm enligt kulturminneslagen görs i god tid innan projekten ska genomföras. Detta bör förtydligas i planen.

KML -Byggnadsminnen

Länsstyrelsen vill understryka att Ödeshögs kommun har två byggnadsminnen; Ellen Keys strand samt Stora Broby lilla kvarn, vilket bör framgå av planen.

Miljökonsekvensbeskrivning (MKB) / Övriga konsekvenser

Länsstyrelsen anser att MKB gör en bra genomgång av relevant miljöaspekter och det är positivt att en genomgång görs av hur planförslaget påverkar möjligheten att nå miljömålen. Slutsatsen är att planförslaget inte försvårar möjligheten att nå ett enda miljömål vilket Länsstyrelsen dock ställer sig frågande inför. Planförslaget redovisar, enligt Länsstyrelsens bedömning, flera förslag som kan komma att påverka miljömålen negativt. Föreslagen ny bebyggelse och omledning av trafik kan till exempel komma att påverka värdefulla naturområden, mer spridd bebyggelse kan ge upphov till mer transporter osv. Länsstyrelsen anser att miljökonsekvensbeskrivningen och analysen av hur miljömålen kan komma att påverkas behöver ses över.

Angående föreslagna bebyggelseområden vid Vätternstranden så saknas det en sammantagen konsekvensbedömning. Länsstyrelsen anser att en analys behöver göras över vad exploateringarna sammantaget kan komma att få för konsekvenser för natur-, kultur- och friluftsvärden samt för landskapsbilden längs med Vätternstranden. Även aspekter som trafiklösningar, VA- lösningar med mera är relevant att belysa närmare.

Slutligen behöver en bedömning av andra aspekter än de som avser miljö, särskilt samhällsekonomiska och sociala, sammanfattas i en särskild konsekvensanalys.

Övrigt

Områden för hästboende

Det är värdefullt att kommunen har identifierat några platser som kan ge möjligheter för hästboende. Som delvis lyfts fram i planförslaget finns det anledning att fördjupa studierna kring detta tema och då närmare precisera förutsättningar och behov. Det är då inte bara viktigt att hitta ändamålsenliga platser för stallen utan också för rastfällor, beteshagar och ridleder.

Vindkraft

Det är bra om avsnittet om vindkraft tar upp betydelsen av förankring hos de närboende och verksamma i bygden. Man kan hävda att etablering av en vindkraftsanläggning tar utrymme från en hel bygd, både landskapsbildsmässigt och när det gäller möjligheter för ytterligare anläggningar. Om en etablering krävs för att tillgodose angelägna allmänna intressen är det viktigt att den som lider ekonomisk skada är tillförsäkrad rimlig ersättning.

Under riktlinjer - bebyggelse (sid 24, planförslag) är det otydligt vilket avstånd som kommunen anser bör gälla mellan vindkraftverk och bostads- och fritidshus.

I handläggningen av detta yttrande har förutom undertecknade deltagit antikvarie Cecilia Lindqvist, lantbrukskonsulent Anders Eliasson, klimatanpassningsamordnare Anna Bratt, byrådirektörerna Ulrika Larsson (naturvårdsenheten) och Göran Thunberg (miljöskydds-enheten).

Elisabet Weber
Samhällsbyggnadsdirektör

Carolina Olsson
Planhandläggare

Bilaga: Trafikverkets yttrande 2010-05-19
Försvarmaktens yttrande 2010-05-07

Kopia till:
Trafikverket
Skogsstyrelsen
Transportstyrelsen
Försvarmakten
Mjölby kommun
Vadstena kommun
Boxholms kommun
KSE
MSE
NVE
LBE

Bilaga 1.

Riksintresset Omberg - Tåkernområdet [KE1-7]

Riksintresset utgörs av en centralbygd och slättbygd med goda odlingsbetingelser som är brukad sedan yngre stenålder. Landskapet var hemvist för kunga- och stormannaätter och till dem relaterade andliga institutioner. Området hade konstituerande betydelse i Sveriges statsbildningsprocess under yngre järnålder och tidig medeltid. En utpräglad agrar stordriftsbygd utvecklades vid laga skiftet under 1800-talet, där de stora gårdarna, som bildats genom arenderings- och sammanläggningsföretag, samt sänkningen av Tåkern, tydligare än någon annanstans i landet, speglar jordbruksföretagens roll i det framväxande industrisamhällets kapital- och företagsbildning.

Uttryck för riksintresset:

- Omberg och slättbygden söder om Tåkern.
- Den unika Alvastraboplatsen från stenålder vid Broby källmyr nedanför Omberg.
- Hällristningar från bronsåldern i Hästholmen.
- Bronsåldershögarna söder om Tåkern, bl a Disevid kulle och Tjugby kulle.
- Järnåldersgravfälten vid Heda, Isberga och Häggestad.
- Fornborgarna Hjässaborgen och Borggård på Omberg.
- Rökstenen, landets märkligaste runsten.
- Ruinerna efter Alvastra kloster, grundlagt av cistercienserorden år 1143 och raserat på 1500-talet.
- "Sverkersgården" med lämningar efter en kryptkyrka från tidigt 1100-tal och omgivande begravningsplats. "Sverkerkapellet" vid Vättern och medeltida kvarnlämningar i Ålebäcken.
- Heda romanska kyrka, med till- och ombyggnader präglade av cisterciensernas byggt teknik. Svanshals kyrka med 1800-talskaraktär. Stora Åby och Västra Tollstads kyrkor är uppförda på 1700- resp 1800-talen, men båda har kvar medeltida torn från de äldre kyrkorna.
- "Slöjdvillorna" i Heda, Rök och Stora Åby från 1886.
- Ombergs turisthotell från 1913.
- Författarinnan Ellen Keys villa, "Strand" uppfördes 1910-1911.
- Stora Broby lilla väderkvarn.
- Hästholmen, med hamnanläggning från 1800-talet, hade stadsrättigheter under 1300-talet. De större gårdarna Renstad och Kyleberg har herrgårdslänkande manbyggnader från 1947 resp 1953, den senare med 1 km lång allé.

Heda

Kyrkan är belägen på en ås vid ett vägskal ca 8 km norr om Ödeshög. Kyrkomiljön i Heda har en varierad bebyggelse med bostadshus främst från 1930- och 40-talen. De två f d skolbyggnaderna är äldre, uppförda 1885 respektive 1889. Den äldre skolbyggnaden, den s k slöjdvillan, är en av fyra som uppfördes som trädgårds- och slöjdskolor i enlighet med en donation. Den yngre skolbyggnaden är belägen öster om kyrkan och har nu funktionen som församlingshem. Den f d prästgården, som är belägen strax sydväst om kyrkogårdsmuren, utgörs av en låg faluröd byggnad med parstugans planlösning. De äldsta delarna härrör från 1700-talet och den fungerar numer som hembygdsgård. Miljön ingår som en väsentlig del av riksintresseområdet runt Tåkern. Bebyggelsen i kyrkbyn är inventerad 1987 och har dokumenterat höga kulturhistoriska värden som bör beaktas vid eventuell förtätning eller ändring av bef. bebyggelse.

Utdrag från inventering 1979:

Heda

I miljön ingår förutom kyrkan och den gamla komministergården (numera hembygds gård) sydväst om kyrkan två fd skolhus varav ett är en sk "slöjdvilla". Längre österut ligger fd lärarebostad och fd ålderdomshem.

Två gårdar finns i byn. I norr ligger "Hedagården" och i söder lönebostället. För övrigt består bebyggelsen av bostadshus uppförda under 1910-talet och, framför allt, vid tiden omkring 1930.

Väster om vägen mitt emot lönebostället är två villor under uppförande. Väster om dessa nybyggen ligger ett fornlämningsområde bestående av 3 gravhögar och ett gravfält innehållande 7 mindre stensättningar (fornlämning nr 10 och 11 i fornlämningsregistret).

Heda kyrkbys dominanta och därmed känsliga läge i landskapet gör det svårt att tillåta nybyggnation. De känsligaste områdena är området söder och sydost om kyrkan, området norr om "Hedagården" samt fornlämningsområdet i väster.

Rök – Helja

Röks kyrka är belägen på östgötaslätten. I direkt anslutning till kyrkogårdens norra sida ligger prästgården. Huvudbyggnaden är uppförd i mitten av 1700-talet och har trots ett flertal ombyggnader bevarat sin 1700-talsprägel. Lönebostället ligger ca 200 m nordost om prästgården. Söder om landsvägen är två skolor belägna, den ena uppförd 1846 med rödfärgad träpanel och den andra uppförd 1886. Den senare, den s k slöjdvillan, är en av fyra som uppfördes som trädgårds- och slöjds skolor i enlighet med en donation. De övriga finns i Heda, Stora Åby och Ödeshög. I kyrkomiljön återfinns också församlingshem och vaktmästarbostad, båda byggnaderna flyttade till platsen 1951. De utgör nu en gårdsbildning. Församlingshemmet, utgörs av mangårdsbyggnaden till gården Hälleboda och flygelbyggnaden är flyttad från Renstad gård. På södra sidan av kyrkogårdsmuren står Rökstenen uppställd. Den är landets märkligaste runsten genom sitt språkliga innehåll och antal runor. Vid rivningen av tiondeboden 1844 påträffades den inmurad i östra väggen. Man lät sedan istället mura in den på södra väggen i den nya kyrkans vapenhus, varifrån den frigjordes 1865. Sin nuvarande placering fick den 1933 under ett skyddstak, ritat av arkitekt Erik Lundberg. Under 1990-talet har ett turistcentrum vuxit upp med en utställning om Rökstenen.

Svanshals

Kyrkan är belägen på slätten ca 1 mil nordöst om Ödeshögs samhälle, strax söder om sjön Tåkern. År 1844 sänktes sjön med 1,7 m så att medelvattendjupet numera endast är 0,8 m. Därmed inleddes en kraftig utveckling av såväl växtlighet som fågelliv vid Tåkern. Den omgivande bebyggelsen domineras av jordbruksbebyggelse. Väster om kyrkan ligger Mellangården kvar på ursprunglig plats. Den utgörs av en väl sammanhållen bebyggelsemiljö. Nordväst om kyrkobyggnaden är det fd sockenmagasinet beläget. Det är sannolikt uppfört på 1810-talet av sten och tegel. I samband med en större renovering av kyrkan 1956 under ledning av arkitekt Kurt von Schmalensee ombyggdes sockenmagasinet och fick en ny funktion som bisättnings- och förrättningsrum. I kyrkans omedelbara närhet har det funnits två skolor, dels en numera riven småskola som uppfördes på 1880-talet norr om kyrkan och dels det nuvarande församlingshemmet. Det senare, som är beläget öster om kyrkan, uppfördes ursprungligen som kyrkskola på 1850-talet. Byggnaden är mycket välbevarad med spritputsade fasader. Den gamla prästgården, som är belägen öster om kyrkoanläggningen, har varit bebyggd med mangårdsbyggnad och flygel från 1700-talet. Mangårdsbyggnaden ersattes av en ny på 1950-talet och flygeln revs på 1970-talet. Ytterligare några hundra meter sydost om den gamla prästgården uppfördes en ny prästgård i slutet av 1910-talet. Det är en byggnad med ett stramt klassicistisk formspråk omgiven av en stor parkliknande trädgård. Invid den gamla strandlinjen finns några mindre torp bevarade.

BREV

Eskilstuna 2010-05-19

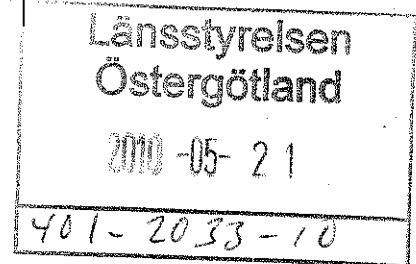
Ärendenr: 2010/41055

Trafikverket
Box 1140
631 80 Eskilstuna
Besöksadr.: Ågatan 31 Linköping

Ulf Wincrantz
Direkt: 013-289028

Länsstyrelsen Östergötland
Carolina Olsson
581 81 linköping

Samråd, översiktsplan 2010-2030 Ödeshögs kommun.

En översiktsplan är ett mycket viktigt verktyg där planer, mål och strategier skall förankras och klarläggas på längre sikt. Översiktsplanen skall väga samman många olika intressen och visa kommunens strategi för att nå en långsiktigt hållbar utveckling.

Transportpolitikens mål är att säkerställa en samhällsekonomisk effektiv och långsiktig hållbar transportförsörjning för medborgarna och näringslivet i hela landet.

Funktionsmål = tillgänglighet, transportsystemets utformning, funktion och användning ska medverka till att ge alla en grundläggande tillgänglighet med god kvalitet och användbarhet samt bidra till utvecklingskraft i hela landet. Transportsystemet ska vara jämställt, dvs. likvärdigt svara mot kvinnors respektive mäns transportbehov.

Hänsynsmål = säkerhet, miljö och hälsa, transportsystemets utformning, funktion och användning ska anpassas till att ingen ska dödas eller skadas allvarligt samt bidra till att miljökvalitetsmålen uppnås och till ökad hälsa.

Övergripande

Ödeshög har en stor potential vad gäller turism, bland annat pågår ett projekt att omvandla den befintliga riksväg 50 till en turistväg. Detta sker i samband med att riksväg 50 flyttas till stråket Mjölby- Motala. Detta turistprojekt kan ge kommunen chans till många synergieffekter men det ställer samtidigt krav på en viss planeringsberedskap framför allt i översiktsplanen.

I översiktsplanen behandlas önskemål om olika förbifarter runt Ödeshögs tätort både norr om samt söder om, Trafikverket ser de olika behov som finns men om förbifarterna enbart skall avlasta tätorten från tung trafik så är det svårt att i dagsläget prioritera dessa eftersom trafikvolymerna i dag är ringa jämfört med många andra tätorter i Östergötland som saknar förbifarter. Men Trafikverket har full förståelse för att man i den aktuella översiktsplanen vill behålla handlingsutrymmet om förutsättningarna skulle ändras.

Kollektivtrafik samt gång- och cykeltrafik är som nämns i översiktsplanen mycket viktiga områden för att nå en långsiktigt hållbar utveckling. Detta är viktiga frågor i samband med all planläggning och Trafikverket anser att det är extra viktigt att dessa frågor fördjupas i samband med nya detaljplaner. Det vore en extra styrka om kommunen i översiktsplanen beskriver hur dessa frågor skall säkerställas vid ny planläggning.

Vägtrafikbuller är en viktig fråga både vid planering av nya bostäder men även i befintliga miljöer. Tidigare Vägverket numera Trafikverket har utfört inventeringar gällande det statliga vägnätet men det är viktigt att även kommunen inventerar det kommunala vägnätet. En inventering av det kommunala vägnätet blir ett viktigt planeringsunderlag dels för att kunna utföra åtgärder men även i de situationer där det planeras förtätning av befintlig bebyggelse.

Turistprojektet, omvandling riksväg 50.

Tätorten Ödeshög samt de norra delarna av kommunen kommer att påverkas när den befintliga riksväg 50 flyttas till ett nytt läge längs riksväg 32 mellan Mjölby – Motala. Trafikverket, tidigare Vägverket driver och har drivit ett

turistprojekt tillsammans med kommunerna längs den gamla riksväg 50 samt regionförbundet. Målsättningen är att se över hur den gamla riksvägen kan omvandlas från en transportkorridor till ett turiststråk!

Bakgrunden är även att det kan behövas fysiska åtgärder (ombyggnad av vägen) för att tydliggöra att detta är ej längre ett lämpligt stråk för tung trafik. Ambitionen hos de parter som är med i projektet är att de behov som finns att fysiskt ändra vägen om möjligt skall samordnas med de olika turistintressen som finns längs det aktuella stråket. Trafikverket ser det som en viktigt fråga att även i översiktsplanen redovisa hur kommunen drar nytta av dessa nya planeringsförutsättningar.

Extern handel

I förslaget till översiktplan medges handel även i Backasandsområdet, Trafikverket anser att det är viktigt att fundera igenom de långsiktiga konsekvenserna av att tillåta externhandel inom kommunen. Som exempel kan nämnas Linköping och Norrköping som båda har öppnat stora externhandelområden vilka tydligt har påverkat resmönstret negativt. I en vision mot ett långsiktigt hållbart samhälle skall biltrafiken minska och kollektivtrafik och gång- och cykeltrafiken öka.

I Linköping har utbyggnad av externhandel på Tornbyområdet med bland annat Ikanohuset som drivmotor inneburit stora belastningar på befintligt trafiksystem. Detta har medfört en stor ökning av biltrafik vilket inneburit kostnadskrävande ombyggnader av vägnätet. I en studie av hushållens inköpsresor i samband med att externhandeln byggdes ut i Linköping konstaterades att externhandeln tog en tredjedel av dagligvaruinköpen. Bilresorna för inköp av dagligvaror ökade som en följd av etableringen med 450 000 mil per år inom Linköpings tätortsbebyggelse.
(T. Svensson, Dagligvaruhandelns utformning och miljö. 1998 Diss. Linköpings Universitet.)

Trafikverket anser att det är viktigt att se till helheten innan kommunen beslutar angående att öppna upp möjligheterna för extern handel.

Ny bebyggelse

Tätorten Ödeshög kommer enligt översiktsplanen att utvecklas med bostäder västerut samt verksamheter österut längs väg E4. Trafikverket ser positivt på dessa utvecklingsplaner men det är samtidigt viktigt att se riksintresset väg E4 i denna utveckling. Riksintresset ger möjligheter för logistikverksamhet men ställer samtidigt krav på att ny verksamhet anpassas till riksintresset så att riksintresset ej påverkas negativt.

I riksintresse begreppet ingår att de mark- och vattenområden som berörs av utpekade vägnät skall skyddas mot åtgärder som påtagligt försvårar tillkomsten av eller utnyttjande av en väganläggning. Det innebär att vägens funktioner skall skyddas avseende:

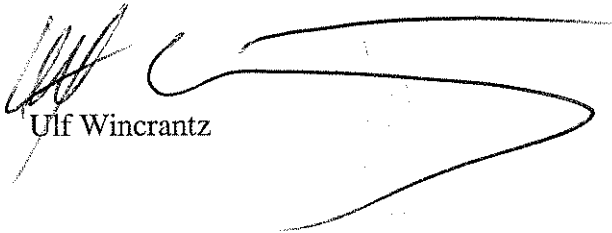
- God transportkvalitet och god nåbarhet till andra regioner
- God tillgänglighet för samtliga trafikanter som färdas både längs vägen och tvärs vägen, vilket bl.a. innefattar att undvika lokaliseringar som innebär att vägen ger ökade barriäreffekter.
- God trafiksäkerhet
- God hälsa och miljö samt skydd av stads- och landskapsbild och möjlighet att eftersträva en estetisk utformning.

Den planerade utbyggnaden av övriga befintliga tätorter dvs. Hästholmen, Trehörna, Boet, Heda, Rök-Hejla och Svanhals med ytterligare bostäder medför att viktiga frågor gällande bebyggelsens placering aktualiseras. I samband med ny bebyggelse är det viktigt att ej medvetet bygga in nya trafiksäkerhets brister. Till exempel kan det vara tilltalande att så långt som möjligt utnyttja befintlig infrastruktur för att försörja nya bostäder men med erfarenhet av den bebyggelse som utförts som så kallad randbebyggelse bygger man in en upplevd otrygghet gällande trafiksäkerhet för de som förvärvat dessa bostäder. Det är även klart olyckligt när den nya bebyggelsen utförs på andra sidan länsvägen eftersom det medför behov av att nå service, skola mm. som finns på andra sidan vägen. Trafikverket

inbjuder till en dialog i tidigt skede för att tillsammans med kommunen nå så bra lösningar som möjligt.

Översiktsplanen redovisar även ett antal sjöar samt ett antal områden längs Vätternstranden som lämpliga för bostadsbebyggelse. Trafikverket anser att i samband med dessa områden är det viktigt se över hur dessa områden skall kunna ges en bra matning med gång- och cykel- samt kollektivtrafik. I arbetet med långsiktigt hållbar transportförsörjning är det gång- och cykeltrafik samt kollektivtrafik som är grundstenar till att planlägga nya bostadsområden.

Med vänlig hälsning

Ulf Wincrantz

YTTRANDE

Datum
2010-05-07

HKV beteckning
13 920: 57894

Länsstyrelsen Östergötland 2010-05-11
401-2033-10

Sida 1 (1)

Sändlista

Ert tjänsteställe, handläggare
Länsstyrelsen, Carolina Olsson,, 013-19 64 92
Vårt tjänsteställe, handläggare
HKV Prod Infra, Bert Onnela, 08-788 86 89,
e-mail: bert.onnela@mil.se

Ert datum
2010-04-20
Vårt föregående datum

Er beteckning
401-2033-10
Vår föregående beteckning
(13920:18058)

Samråd avseende översiktsplan 2010-2030 för Ödeshögs kommun, Östergötlands län.

Försvarsmakten har inget att erinra i rubricerade ärende.

Anders Järn
Chef Produktionsledningens Infrastrukturavdelning

Bert Onnela

Sändlista

Länsstyrelsen i Östergötlands län

ostergotland@lansstyrelsen.se

Som orientering

Ödeshög kommun
P 4

info@odeshog.se

**Inom HKV
PROD INFRA**

(BO)

Postadress
107 85 STOCKHOLM

Besöksadress
Lidingövägen 24

Telefon
08-788 75 00

Telefax
08-788 77 78

E-post, Internet
exp-hkv@mil.se
www.hkv.mil.se